

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної
конференції

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ:
НАДБАННЯ, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ

м. Хмельницький
26-27 жовтня 2017 року

Хмельницький національний університет

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ:
НАДБАННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали

*II Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Хмельницький, 26-27 жовтня 2017 року)*

Хмельницький 2017

знань щодо конфліктів в соціальній сфері, де студенти вчилися бачити й усвідомлювати неминучість конфлікту та встановлювати об'єктивні умови їх виникнення та перебігу. Вони мали змогу навчитися в загальному аналізувати конфлікт: описувати суть конфліктного протистояння, встановлювати природу конфлікту, з'ясувати основних учасників конфлікту та їх головні прагнення, характеризувати потреби основних учасників конфлікту, робити аналіз можливих методів і способів впливу на конфлікт. На конструктивному етапі головну увагу студентів було акцентовано на: сутності конфліктних ситуацій у професійному колективі, характеристиці взаємин членів колективу, оцінці характеру й явних та прихованих причини конфлікту. Цей етап дав можливість студентам дослідити зміст можливих стратегій поведінки у конфлікті. Тоді як завершальний етап був спрямований на оволодіння конкретними способами побудови карти конфлікту, вивчення практичних стратегій та технологій регулювання конфліктів, використання методів проведення контент-аналізу конфліктного протистояння, моделювання варіантів розв'язання конфлікту. Завершальний етап передбачав усвідомлену та виважену практичну діяльність на основі ґрунтовної теоретичної бази щодо управління конфліктами. Підтримуємо позицію В. Муромець у тому, що «професійна підготовка студентів магістратури у закладах вищої освіти зумовлює збагачення інтелектуального, культурного, соціального, наукового і технологічного аспектів розвитку суспільства» [2, с. 150].

Висновки. Підсумовуючи акцентуємо увагу на тому, що реалізація ступеневості професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів, насамперед, пов'язана із можливістю активного професійного поступу у зазначеній сфері на індивідуально-особистісному рівні у певній логічній послідовності. Отже, формування готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання професійних конфліктів на засадах ступеневості передбачає таку організацію освітнього процесу, що чітко детермінована особистісним, соціальним та професійним розвитком, спрямована на удосконалення професійних знань, умінь, навичок і особистих якостей студентів.

Література

1. Дружилов С. А. Становление профессионализма как процесс формирования концептуальной модели профессиональной деятельности / С. А. Дружилов // Журнал прикладной психологии / гл. ред. А. В. Сухарев. – 2004. – №6. – С. 56–60.
2. Муромець В. Г. Методологічні основи дослідження розвитку загальних компетентностей студентів магістратури: у закладах вищої освіти / В. Г. Муромець // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія : Педагогічні науки, 2016 – №6 (303) жовтень, 2016. – Частина III – С. 147–152.
3. Фурман А. В. Інноваційна психодідактична модель професійної підготовки фахівців соціальної сфери / А. В. Фурман // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доповідей V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 30–31 березня 2017 р.) [ред. кол. Є.М. Потапчук (голов. ред.), Т.Л. Левицька та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2017. – С. 53–55.

УДК 378/37.033(502.1)

Л. В. КОРОЛЕЦЬКА

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ЕКОЛОГООРІЄНТОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Високий рівень сформованості екологічної культури майбутніх бакалаврів лісового і садово-паркового господарства виступає особистісно - професійною основою для організації і здійснення різнобічної екологоорієнтовної професійної і громадської діяльності. Тому розробка педагогічної системи формування екологічної культури майбутніх бакалаврів лісового і садово-паркового господарства повинна спиратися на творче осмислення суті екологічної культури, її структури і змісту. У зв'язку з цим доцільним є теоретичний аналіз мотиваційного складника цільового компонента цієї педагогічної системи.

В науковій літературі мотив трактують по-різному, а саме, як певну причину, що передуює вибору дій і вчинків особистості, предметно-спрямовану активність, націлену діяльність на предмет; спонукальну діяльність, пов'язану із задоволенням потреб суб'єкта [5, с. 327], або як на думку Н. Тализіної, яка зазначає, що «мотив спонукає людину ставити і досягати різні цілі, виконувати відповідні дії, дає змогу отримати відповідь на запитання: чому ми здійснюємо ті чи інші вчинки» [6, с.59]. Ми виходимо із того, що мотив – це спонукальна причина до екологоорієнтовної діяльності та бажання отримувати екологічні знання, сформувати сучасні екологічні переконання та ціннісні орієнтації на етичні принципи взаємодії з природою. Таке розуміння мотивів екологоорієнтовної діяльності як «предметної потреби» зумовлює трактування їх як основи внутрішнього мотиву, що належить до структури екологоорієнтовної діяльності.

Велике значення для розробки педагогічної системи формування екологічної культури майбутніх бакалаврів лісового і садово-паркового господарства має класифікація мотивів навчання на пізнавальне і

соціальне. Це зумовлено тим, що екологічна культура майбутнього бакалавра – не тільки найважливіша складова професіоналізму фахівця, вона також відображає його соціальну позицію, екологоцентричний світогляд і екологічні цінності, які притаманні особистості фахівця. У зв'язку з цим, урахування соціальних мотивів повинно бути обов'язковим. При цьому, роль пізнавальних мотивів до яких належать власний розвиток у процесі навчання, діяльність у спілці з іншими і задля інших, пізнання нового, невідомого не зменшується. Навпаки, акцент на основний мотив навчальної діяльності, яким є пізнавальний інтерес, який в своєму розвитку проходить різні ступені – від цікавості, викликану новою навчальною інформацією, до допитливості, від неї – до глибини сутності явищ і зрештою до вирішення навчально-пізнавального завдання, буде сприяти підвищенню результативності навчання [4, с. 24-28].

Таким чином, мотиви навчання складають основу поняття «мотивація», яке є «тим складним механізмом зіставлення зовнішніх і внутрішніх чинників поведінки особистості, який спричиняє виникнення, напрямку, а також способи здійснення конкретних форм діяльності» [3]. В сучасній науці мотивацію визначають як складну, неоднорідну багаторівневу систему збудників, що охоплюють в собі потреби, мотиви, інтереси, ідеали, прагнення, установки, емоції, норми, цінності, тощо, а з іншого, - засвідчує про полімотивованість діяльності, поведінки людини і є домінуючим мотивом у структурі професійної діяльності. Мотивація представлена широкою сферою, що охоплює в собі й автоматично здійснювані установки, й поточні актуальні прагнення, й ділянку ідеального, яка в певний момент не є актуально діючою, але виконує важливу для людини функцію, даючи їй ту смислову перспективу подальшого розвитку спонукань, без якої турботи повсякденності втрачають своє значення [1; 2, с. 122].

Аналіз проблемі мотивації дозволив виділити ряд теоретичних положень, які характеризують мотиваційну сферу, яка максимально співвідноситься з завданням розкриття мотиваційної складової цільового компоненту педагогічної системи формування екологічної культури майбутніх бакалаврів лісового і садово-паркового господарства: по – перше, це уявлення про мотивації навчальної діяльності студентів як категорії, яка складає стрижень особистості, до якого «стягуються» такі її властивості, як спрямованість, ціннісні орієнтації, установки, соціальні очікування, домагання, емоції, вольові якості та інші соціально-психологічні характеристики; по – друге, це положення про єдність динамічної (енергетичної) й змістовно-сислової сторін мотивації; по – третє, це положення про те, що структура мотиваційної сфери не є сталою, статичною, а розвивається, змінюється в процесі життєдіяльності, об'єднуючи мотиваційні складники особистості, її цінності, потреби, бажання та прагнення.

Так, цільовий компонент розроблюваної педагогічної системи умовно складається із двох тісно взаємопов'язаних складових частин: власно цільову, яка включає в собі мету, завдання і результат, і мотиваційну складову як сукупність мотивів навчально-пізнавальної діяльності з формування у студентів екологічної культури. Тому у широкому сенсі мета педагогічної системи полягає в формуванні екологічної культури майбутніх бакалаврів лісового і садово-паркового господарства як інтегративне особистісне уявлення, яке включає систему екологічних знань і переконань, ціннісних орієнтацій на етичні принципи взаємодії з природою.

Говорячи ж про мету як передбачуваний результат навчання, ми конкретизуємо і уточнюємо, що ця екологічна культура повинна бути сформована на високому рівні готовності до свідомої, ініціативної і відповідальної екологічної діяльності.

Теоретично обґрунтовуючи педагогічну систему формування у студентів екологічної культури, ми виходили із наукових підходів В. Сластьоніна щодо структури і змісту готовності. При цьому визначено, що компоненти готовності повністю співвідносяться зі структурою і змістом екологічної культури студентів. Звідси виходить, що для того, щоби охарактеризувати мету як передбачуваний результат необхідно всі три структурних компонента екологічної культури описати і позначити в логіці очікуваного результату.

Отже, при аналізі цільового компонента розроблюваної педагогічної системи встановлено наступне: мета в формуванні когнітивного компоненту екологічної культури студентів полягає в досягненні у майбутніх бакалаврів такого рівня готовності до екологоорієнтовної діяльності, який би базувався на знаннях способів соціоприродного розвитку суспільства, які б забезпечували збереження і покращення навколишнього середовища, гармонізацію відносин людини з природою, свідомий вибір і поведінку на користь «екожиття», любові до природи, усвідомлення свого місця в природі, співтворчості з природою. Мета педагогічної системи щодо світоглядного компонента екологічної культури студентів полягає в готовності майбутніх бакалаврів лісового і садово-паркового господарства здійснювати екологоорієнтовну професійну діяльність, виходячи із стійкої системи поглядів і переконань в основі яких лежать самоцінність навколишньої живої природи і планети в цілому і установка людини на те, що вона внаслідок своєї розумності несе відповідальність за їх збереження. Метою педагогічної системи в формуванні аксіологічного компоненту екологічної культури повинно бути досягнення такого рівня готовності майбутніх бакалаврів лісового і садово-паркового господарства до екологоорієнтовної діяльності, смисловим ядром якої виступали би такі цінності, які би в сукупності об'єднували еколого-моральні, еколого-гуманістичні і еколого-естетичні взаємовідношення людини і природи. І мета мотиваційної складової загальної мети педагогічної системи полягає в розробці системи мотивів, що слугує основою формування екологічної культури майбутніх бакалаврів лісового і садово-паркового господарства в процесі їх фахової підготовки: пізнавальні мотиви (творчий інтерес, пошук істини, інтерес до нових знань та ін.), професійні мотиви (професійна самореалізація та саморозвиток, прагнення принести користь природі і суспільству).

Література

1. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирования личности / В. Г. Асеев. – М. : Мысль, 1976. – 158 с.
2. Асеев В. Г. Проблема мотивации и личность / В. Г. Асеев // Теоретические проблемы психологии личности. – М. : Мысль, 1974. – С. 122-144.
3. Джидарьян І. А. Про місце потреб, емоцій, почуттів у мотивації особистості / І. А. Джидарьян // Теоретичні проблеми психології особистості / Під ред. Є. У. Шорохової. – М.: Наука, 1974. - С. 145-169.
4. Киричук О.В. Педагогічна система освітнього закладу як об'єкт психології управління /О. В. Киричук // Психологія на перетині тисячоліть / Зб. наук. праць. – К., 1999. – Т. 2. – С. 24-28.
5. Педагогика :Большая современная энциклопедия / [сост. Е. С. Рапацевич]. Минск : Современное слово, 2005. 720 с.
6. Тальзина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний / Н. Ф. Тальзина. – М. : Просвещение, 1975. – 343 с.

УДК 376.54

С. А. КОТЛОВИЙ, Л. О. КОТЛОВА
Житомирський державний університет імені Івана Франка

КОНСТРУКТИВНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА БЕЗКОНФЛІКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ «УЧЕнь – УЧЕнь»

Юність – важливий етап у процесі формування особистості. Однією з центральних проблем юнацтва залишається перебудова взаємин із дорослими та однолітками, що найяскравіше відображається у конфліктній взаємодії між ними. У зв'язку з цим гостро постала проблема конструктивного спілкування серед старшокласників.

У навчальній діяльності проблеми взаємодії між учнями усередині класу або групи досліджуються науковцями досить інтенсивно з метою визначити фактори, що впливають на труднощі у спілкуванні, їх причини та значення у навчальній діяльності (В.А.Кан-Калик, Н.В.Кузьміна, О.М. Леонтьєв, А.К. Маркова, В.В. Рижов, Е.Б. Цуканова) [1; 4].

Як зазначає Е.А.Клімов, збіг індивідуальних стилів діяльності, що відображають індивідуально-психологічні особливості, є однією з умов конструктивного спілкування. Н.В.Клюєва, Ю.В.Касаткіна, вважають, що причинами труднощів спілкування є: неблагополучні відносини в родині, які проявляються в непослідовності й суперечливості виховання [1]. Також причинами, на їхню думку, можуть стати психофізіологічні порушення, соматичні й спадкоємні захворювання. Часто ознакою захворювання є відмова від контактів з людьми, уникання будь-якого спілкування, зануреність у власне „Я”, замкнутість і пасивність. Можливий прояв підвищеної збудливості з агресивністю, підвищена схильність до конфліктів, мстивість, прагнення заподіяти біль.

Серед індивідуально-психологічних особливостей партнерів, що здійснюють найбільший вплив на спілкування, найчастіше відзначаються: комунікативність, контактність, емоційна стійкість, імпульсивність (реактивність), екстра-, інтровертованість тощо.

Таким чином, розвиваючи у старшокласників навички конструктивного спілкування забезпечимо зниження виникнення конфліктних ситуацій між юнаками їх батьками та друзями.

Конструктивне вирішення конфлікту можливо лише в процесі ефективного спілкування конфліктуючих сторін.

Під технологіями конструктивного спілкування розуміють такі методи, прийоми і засоби спілкування, які в повній мірі забезпечують взаємне розуміння та емпатію партнерів по спілкуванню та можливих учасників конфліктів.

Особливе місце в змісті технологій ефективного спілкування в конфлікті займають цільові установки учасників конфлікту. Це пов'язано зі суттєвим протиріччя у самому процесі такого спілкування. З одного боку, учасники відчують особливу потребу в тому, щоб зрозуміти один одного. З іншого боку, такому взаєморозумінню заважає відсутність довіри між людьми, їх замкненість та похованість від інших, що зумовлюються самозахистом та побоюванням образ. Тому для забезпечення конструктивного спілкування в конфлікті насамперед бажано створювати атмосферу взаємної довіри, сформувати у себе установку на співробітництво.

Вважається, що конкуренція, викликає конкуренцію, замкненість та недобррозичливість - те ж саме, а довіра та прагнення зрозуміти іншого найчастіше знаходять таку ж саму позицію у відповідь.

Основний зміст технологій конструктивного спілкування в конфліктній взаємодії зводиться до додержання правил і норм спілкування. Означені правила і норми в значній кількості надані у спеціальній літературі, в тому числі:

- Бажано концентрувати увагу на протилежній стороні, за змісті її повідомлення;

Наукове видання

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ: НАДБАННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Хмельницький, 26-27 жовтня 2017 року)

Технічний редактор:
Юрченко Оксана Василівна

Редакційно-видавнича підготовка
Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Хмельницького національного університету
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11
Тел.(038-2) 72-33-89
E-mail: kaf.sots.rob@gmail.com
<http://www.khnu.km.ua/>

Підписано до друку 10 .10. 2017 р.
Формат Папір офс.
Ум. друк. арк. , наклад

Віддруковано в друкарні
Хмельницького національного університету